

## Notat

I dette notat gøres der rede for, hvorfor overholdelse af husdyrgodkendelseslovens beskyttelsesniveauer normalt betyder, at projektets påvirkning ligger under habitatdirektivets væsentlighedskriterium. Der gøres desuden rede for, at en forøgelse af næringsstoffabet fra det enkelte husdyrbrug (det enkelte projekt) ikke nødvendigvis betyder en forringelse for miljøet.

Notatet består af en gennemgang af den generelle baggrund for fastsættelsen af beskyttelsesniveauerne. Dernæst gennemgås de enkelte beskyttelsesniveauer, der kan have betydning for Natura 2000-områder, nemlig nitratudvaskning til overfladevand, ammoniak og fosfor.

### Væsentligheds- og kumulationskriterierne

Det følger af habitatdirektivet, jf. vadehavsdømmen, at der skal gennemføres en konsekvensvurdering, hvis det ikke på baggrund af objektive kriterier kan udelukkes, at et projekt i sig selv eller i sammenhæng med andre planer eller projekter kan påvirke et Natura 2000 område væsentligt. Første skridt i en vurdering af et godkendelsespligtigt projekts betydning for Natura 2000-områder er derfor vurderingen af, om der vil ske en væsentlig påvirkning af Natura 2000-områderne. Kun hvis påvirkningen vil være væsentlig, skal der således foretages en nærmere vurdering af konsekvenserne for Natura 2000-områderne.

Husdyrgodkendelsesbekendtgørelsen samt vejledning til loven, herunder den supplerende vejledning, beskriver ikke objektive væsentlighedskriterier eller kumulationskriterier for den konkrete vurdering, som kommunen skal foretage af de enkelte ansøgninger. Væsentligheds- og kumulationskriterier er imidlertid indarbejdet i husdyrgodkendelsesbekendtgørelsens fastlagte beskyttelsesniveauer, så det sikres, at det kun undtagelsesvist er nødvendigt at skærpe kravene ud over de fastlagte beskyttelsesniveauer.

Beskyttelsesniveauerne fastsætter således en grænse for, hvornår der som udgangspunkt vil ske en væsentlig virkning på miljøet, både fra projektet i sig selv og fra projektet i sammenhæng med andre planer og projekter.

### Baggrund for fastsættelse af beskyttelsesniveauerne

#### *Amternes praksis samt en ensartet regulering*

Da husdyrgodkendelseslovens beskyttelsesniveauer for nitrat, fosfor og ammoniak blev fastsat, var det målsætningen, at beskyttelsen skulle være på niveau med den tidligere praksis i amterne ved behandlingen af husdyrbrugssager efter VVM-reglerne.

Beskyttelsesniveauerne skulle desuden fastsættes og gennemføres på en ensartet og gennemskuelig måde på tværs af kommunerne, og de blev derfor fastsat i en bekendtgørelse (husdyrgodkendelsesbekendtgørelsen).

Da den tidligere praksis i amterne hvilede på forskellige forudsætninger og i øvrigt ikke havde ensartede afskæringskriterier på tværs af amterne, blev de fastlagte beskyttelsesniveauer udformet, så de fastlagde et gennemsnit af amternes beskyttelsesniveauer vedr. næringsstofbelastningen. Endvidere blev der udvalgt beregningsmodeller, som det er obligatorisk at anvende ved ansøgning om godkendelse efter husdyrgodkendelsesloven. Herved er det sikret, at der ikke kan herske tvivl om det beregningsmæssige, faglige grundlag for de vilkår, der stilles i en afgørelse, og at de enkelte vilkår efterfølgende reelt kan kontrolleres.

Baggrunden for fastlæggelse af beskyttelsesniveauerne er således, at undgå etablering, udvidelse eller ændring af husdyrbrug, der vil medføre en væsentlig virkning på miljøet. Væsentlighedskriteriet efter VVM-direktivet adskiller sig ikke fra habitatdirektivets væsentlighedskriterium.

#### *Fagligt grundlag for beskyttelsesniveauerne*

Beskyttelsesniveauerne er fastlagt på et niveau, så en overholdelse af dem betyder, at der kun undtagelsesvist vil kunne blive tale om en utilstrækkelig beskyttelse af naturområder og vandmiljø mod næringsstofforurening fra husdyrproduktion. Herunder også i forhold til Natura 2000 områder.

Beskyttelsesniveauerne er fastlagt ud fra en række faglige udredninger af den miljømæssige sårbarhed af natur og vand, disse områders relative rigdom samt ikke mindst udredning af, hvor risikoen for en påvirkning geografisk set er størst. I den sammenhæng er også den kumulative effekt i forhold til andre husdyrprojekter og -produktioner set såvel på landsplan som i forhold til de enkelte vand- og naturområder inddraget. Det vil sige, at beskyttelsesniveauerne er målrettet en varetagelse af de enkelte natur- og vandområder set ud fra deres beskaffenhed og ud fra, hvor risikoen for at påvirke dem er størst.

Beskyttelsesniveauerne skal desuden ses på baggrund af strukturudviklingen i husdyrproduktionen. Det forventes, at den samlede husdyrproduktion i Danmark ikke vil stige, men at produktionen samles på færre husdyrbrug. Det vil sige, at der bliver færre husdyrbrug, men de tilbageværende bliver større. Da beskyttelsesniveauerne er geografisk målrettet betyder det, at der vil kunne foretages selv betydelige enkeltetableringer og enkeltudvidelser i et givet opland, uden at det samlet set vil medføre en øget næringsstofudvaskning til recipienten.

I princippet vil godkendelser af husdyrbrug i et opland, herunder også godkendelser af betydelige udvidelser med en forholdsvis stor merudledning fra det enkelte brug, kunne resultere en mindre samlet udvaskning. Dels fordi merudledningen som nævnt modsvares af nedlæggelser af andre husdyrbrug og dermed ophør af udledning herfra, og dels fordi der i en godkendelse kan stilles vilkår for merudledningen efter recipientens sårbarhed og risikoen for udledningen. De eksisterende husdyrbrug vil derimod ofte være reguleret alene gennem de generelle regler, herunder harmonireglerne, hvor der er det samme loft over gødningstilførslen på alle udbringingsarealer, uanset om de ligger i oplandet til en sårbar recipient, eller om der er tale om arealer, hvor risikoen for udvaskning af næringsstoffer er høj.

Det forudses i øvrigt, at strukturudviklingen i husdyrproduktionen vil foregå forholdsvis hurtigt, og hovedparten af den danske husdyrproduktion i løbet af en kortere årrække vil have været underkastet en afgørelse efter husdyrgodkendelsesloven. Dermed omfattes de af kravet om revurdering af godkendelser. Miljøstyrelsen har ved hjælp af IT-ansøgningssystemet på husdyrgodkendelse.dk opgjort, at der siden husdyrgodkendelsesloven trådte i kraft, er indsendt ansøgninger, der til sammen omfatter 72 % af det samlede antal DE i Danmark. Ansøgningerne omfatter i alt 36 % af landets samlede landbrugsareal.

Det er oftest en rimelig antagelse, at det samlede husdyrhold i oplandet til et vandområde forbliver omtrent uændret. Antallet af husdyr målt i antal dyreenheder har på landsplan været forholdsvis konstant igennem

i lang årrække. Det skyldes bl.a. at harmonireglerne sætter en grænse for, hvor mange dyr, der er plads til i et område, idet der skal anvendes et givet udbringningsareal til en given husdyrproduktion.

Principperne i det fastlagte beskyttelsesniveau, og hvordan der skal stilles eventuelle yderligere skærpede vilkår, åbner således for det miljømæssigt set mest hensigtsmæssige, nemlig at samle husdyrproduktionen på færre og bedre placerede husdyrbrug. Ser man derfor alene isoleret på en stor udvidelse af en husdyrproduktion, vil der kunne konstateres en forholdsvis stor merbelastning, eventuelt også selv om der stilles yderligere skærpede vilkår ud over det generelle beskyttelsesniveau. Men samlet set kan udvidelser af store husdyrbrug, og dermed nedlæggelser af de mindre husdyrbrug, betyde mindre påvirkning af miljøet.

Beskyttelsesniveauerne tager således på en og samme tid udgangspunkt i en høj beskyttelse af natur og miljø samtidig med, at de giver mulighed for en hensigtsmæssig strukturudvikling, hvor brugenes placering optimeres. Det er også forudsætningen for, at dårligt placerede husdyrbrug bliver udfaset, da de i modsat fald vil fortsætte produktionen på det pågældende sted, i stedet for at de flyttes til mere robuste områder. En sådan strukturudvikling fremmes ved at stille krav til miljøbelastningen per hektar ved ansøgt drift, frem for alene at vurdere den fremtidige miljøpåvirkning ud fra projektets merbelastning.

### **Beskyttelsesniveauerne for nitrat til overfladevand, fosfor og ammoniak**

#### *Nitrat til overfladevand*

Som tidligere nævnt er beskyttelsesniveauerne bl.a. fastsat ud fra en målsætning om, at de skulle være på niveau med den tidligere praksis i amterne for VVM-sagerne.

Beskyttelsesniveauet for nitrat blev dog også fastsat ud fra andre principper. Hvor den tidligere praksis i amterne ofte var baseret på en vurdering af merbelastningen af Natura 2000-områderne, er husdyrgodkendelseslovens beskyttelsesniveau derimod baseret på faste krav, som er uafhængige af den tidligere belastning. Beskyttelsesniveauet er målrettet med henblik på at modvirke næringsstofbelastning på oplandsniveau.

Det skal ses på baggrund af, at det er den samlede nitratudvaskning og vandområdets sårbarhed, der er medbestemmende for vandets miljøtilstand. Det er ikke afgørende hvilken kilde, der er årsag til nitratudvaskningen.

Den generelle regulering (harmonikravene) omfatter en regulering af, hvor stort areal, der skal være til rådighed, i forhold til antal dyr. Det er således sikret, at dyretrykket ikke kan overstige en bestemt grænse, uanset om der er mange eller få brug, og uanset om der er små eller store brug i et givet område. Det grundlæggende princip i beskyttelsesniveauet for nitratudvaskning til overfladevande er målrettet skærpelse af disse harmonikrav på arealniveau i det enkelte opland, afhængig af kvælstofreduktionspotentialet i området og det pågældende overfladevands sårbarhed. Des ringere reduktionspotentialer og større sårbarhed, des mere skærpede krav i forhold til det generelle harmonikrav stilles der.

Beskyttelsesniveauet for nitratudvaskningen til overfladevande har således fokus på, at der sker en beskyttelse af overfladevandet i forhold til de arealer, der afvander dertil, så det sikres, at der uanset projektets størrelse vil ske en regulering af nitratudvaskningen opgjort pr. arealenhed. Der er således i reguleringen på længere sigt taget højde for forurening fra alle projekter og brug i det pågældende opland uanset disses størrelse, da de alle er reguleret med et maksimalt dyretryk pr. arealenhed.

Den tidligere praksis gav mulighed for små trinvisse udvidelser uanset den samlede miljøbelastning, mens husdyrgodkendelsesloven giver mulighed for større udvidelser, når miljøbelastningen fra de anvendte udbringingsarealer overholder de fastsatte miljøkrav

Det skønnes, at den samlede effekt af det nuværende beskyttelsesniveau for nitrat med de nuværende nitratklasser vil blive en reduktion af udvaskningen på ca. 2.000-3.000 tons fra rodzonen (svarende til ca. 1000 tons i vandmiljøet, idet der sker en vis reduktion af vandets kvælstofindhold, inden det når recipienten) om 10-15 år, når hovedparten af de danske dyrkningsarealer vil være blevet omfattet af en miljøgodkendelse.

Det er ikke hensigtsmæssigt, hvis beskyttelsesniveauerne for nitrat ved behandlingen af ansøgninger om miljøgodkendelse bliver suppleret med krav for merbelastningen til vandområderne. Når en vurdering baseres på merbelastning, vil den nuværende miljøbelastning i praksis komme til at fungere som en "forureningsret", som der bliver incitament for at fastholde. Samtidig giver merbelastningen fra det enkelte projekt ikke i sig selv et retvisende billede af, hvordan miljøet vil påvirkes som følge af projektets gennemførelse, idet nedlæggelsen af andre husdyrbrug ikke tages med i betragtning.

Hvis vurderingen foretages på basis af merbelastning, kan det betyde så skrappe krav til de store husdyrbrug, at projekterne opgives, hvorved den fortsatte husdyrproduktion stadig vil foregå på de mindre og dårligere lokaliserede husdyrbrug. Gennem husdyrgodkendelsesloven kan placeringen af husdyrbrugene efterhånden reguleres, da dårligt beliggende husdyrbrugs muligheder for at udvide begrænses, uden at der samtidig sættes for skrappe begrænsninger for udvidelse eller etablering af større husdyrbrug.

Gennem beskyttelsesniveauet opnås det, at vurderingen af det enkelte projekt også sker i forhold til andre projekter og eksisterende produktioner. Dermed inddrager det fastlagte beskyttelsesniveau for nitrat til overfladevand både væsentligheds- og kumulationskriteriet.

Ca. 85 pct. af det danske landareal afvander til Natura 2000-områder. Samtlige Natura 2000-områder samt eksempelvis norer og lukkede fjorde henregnes som sårbare eller meget sårbare overfladevande. Arealer, som ligger i oplandet til Natura 2000-områder, og som ikke har et højt reduktionspotentiale, er omfattet af nitratklasse 1, 2 eller 3, hvilket i alle tilfælde er en skærpelse i forhold til de generelle harmoniregler. Ved højt reduktionspotentiale forstås at mindst 75 % af det kvælstof, der udvaskes fra rodzonen, ikke når til recipienten.

Beskyttelsesniveauet for nitratudvaskning til overfladevand er fastsat ud fra vandområdernes sårbarhed samt ud fra risikoen for udvaskning af nitrat fra rodzonen til vandområdet (reduktionspotentialet). DMU og GEUS har foretaget kortlægningen af reduktionspotentialet for oplandene til de forskellige vandområder. Reduktionspotentialet er et udtryk for forskellen mellem den mængde nitrat, der udvaskes fra markernes rodzone og den mængde nitrat, der ender i vandområdet (recipienten). Hvis reduktionspotentialet f.eks. er 75 pct. betyder det, at en udvaskning af 60 kg kvælstof fra rodzonen resulterer i en tilførsel af 15 kg kvælstof til vandområdet.

Områder med nitratklasse 2 og 3 er oplande til flodmundinger, kystlaguner, strandsøer, større lavvandede bugter og vige i Natura 2000-områderne samt udsatte fjorde og andre kystvande samt lobeliesøer. Områder med nitratklasse 1 er alle øvrige oplande til Natura 2000-områder der ikke er omfattet af nitratklasse 2 og 3, og hvor kvælstofreduktionspotentialet er maksimalt 50 %.

### *Ammoniak*

Det fastlagte beskyttelsesniveau for ammoniak omfatter 1) et krav om begrænsning af ammoniakfordampningen, som gælder for alle husdyrbrug, der skal godkendes, uanset deres lokalisering (ammoniakreduktionskravet), og 2) et krav om maksimal merbelastning i forhold til de beskyttede naturområder, der fremgår af husdyrgodkendelseslovens § 7 (bufferzonereglerne).

Samtidig med husdyrgodkendelsesloven blev der desuden indført generelle regler i husdyrgødningsbekendtgørelsen om krav om nedfældning af flydende husdyrgødning og overdækning af gødningsopbevaringsanlæg. Disse generelle regler samt husdyrgodkendelseslovens krav om BAT vil bidrage til yderligere begrænsning af baggrundsbelastningen. Kravet om BAT vil især have en effekt på de store husdyrbrug.

Ammoniakreduktionskravet fungerer på den måde, at ammoniakfordampningen fra det ansøgte projekt sættes i relation til, hvad ammoniakfordampningen vil være ved brug af såkaldte "bedste staldsystem mht. ammoniakfordampning" i det pågældende projekt. Ammoniakfordampningen fra det ansøgte projekt skal være 25 % mindre, end hvis der blev brugt "bedste staldsystem".

Kravet om ammoniakreduktion i forhold til "Bedste staldsystem" adskiller sig fra kravet om brug af BAT, idet det er et helt fast krav, som gælder for alle typer godkendelsespligtige husdyrbrug (med få specifikke undtagelser, hvor kravet ville blive særdeles svært at overholde). Kravet indeholder således ikke en proportionalitetsbetragtning som BAT-kravet.

Ammoniakreduktionskravet betyder således ikke, at et husdyrbrugs ammoniakfordampning reduceres til mindre end nudriften – der vil normalt ske en stigning i fordampningen fra et husdyrbrug, der skal udvide. Men strukturudviklingen i husdyrproduktionen (som beskrevet før i dette notat) betyder, at samling af dyrene på færre husdyrbrug medfører, at når staldanlæg med større potentiale for stor ammoniakfordampning nedlægges, så vil der ikke en tilsvarende stigning i fordampningen fra de nye staldanlæg. Den samlede ammoniakfordampning fra husdyrbrug, og dermed baggrundsbelastningen med luftbåren kvælstof, vil således falde under forudsætning af, at der udstedes miljøgodkendelser. Det kan af udtræk fra IT-ansøgningssystemet ses, at ammoniakemissionen per DE i ansøgningerne gennemsnitligt er faldet fra 12,9 kg N/DE i nudrift til 10,6 kg N/DE i ansøgt drift svarende til et gennemsnit fald på ca. 18 % fra både nye og eksisterende stalde.

De betydelige lokale effekter på naturområder, som ammoniakfordampningen kan medføre, reguleres gennem bufferzonereglerne. Herved har husdyrbrug, der ikke er placeret i nærheden af sårbar natur, bedre mulighed for at udvide produktionen, og på længere sigt, vil de dårligt placerede husdyrbrug udfases pga. de manglende udviklingsmuligheder. Bufferzonereglerne tager også højde for kumulation på det lokale plan, idet grænserne for hvor meget ammoniakfordampningen må stige skærpes, når der ligger andre husdyrbrug i nærheden.

Særligt kvælstoffølsomme naturtyper (højmoser og lobeliesøer) er omfattet af bufferzonereglerne, nogle uanset om de ligger i et Natura 2000-område eller ej. Alle heder, overdrev og ammoniakfølsomme søer, som ligger i Natura 2000-områder er omfattet af bufferzonereglerne. Dvs. at som udgangspunkt er størstedelen af de særlig kvælstoffølsomme naturtyper i Natura 2000 omfattet af bufferzonereglerne. Kommunen har mulighed for at lade andre kvælstoffølsomme naturtyper, som f.eks. kilder og væld, hængesæk og andre kærsumfund, inden for Natura 2000-områder få samme beskyttelse som efter bufferzonereglerne, jf. husdyrgodkendelsesbekendtgørelsens bilag 4.

DMU vurderede i 2005 (beskrevet i DMU's notat af 25. juni 2005), at det i praksis umiddelbart vil være vanskeligt at måle mulige effekter som følge af et ekstra bidrag til kvælstofafsætningen ved en påvirkning af et naturområde ved en afsætning af kvælstof på mindre end ca. 1 kg N/ha/år med det nuværende belastningsniveau. DMU kunne dog ikke dermed afvise, at der kan være en påvirkning i særligt følsomme områder, eksempelvis i Natura 2000-områder, og at man vil kunne finde parametre, som kan påvise ændringer i økosystemet over en længere årrække. Ved fastsættelsen af grænserne for en væsentlig påvirkning af kvælstoffølsomme naturtyper er der derfor valgt en lavere værdi, nemlig en øget afsætning på 0,7 kg N/ha/år, der som nævnt skærpes yderligere, hvis der er andre husdyrbrug i nærheden.

Afstandsgrænsen på 1000 m for bufferzone II er fastsat til 1000 m ud fra den betragtning, at det er afstanden, hvor ammoniakfordampningen fra et dyrehold på 500 DE medfører en kvælstofafsætning på 1 kg N/ha/år.

#### *Fosforoverskud*

Fosfortilførsel til vandmiljøet er en betydende faktor for vandkvaliteten. Det gælder først og fremmest i marine områder og søer (fosfortilførsel til vandløb og til grundvandet er generelt ikke et problem).

Landbrugsdrift betyder et fosfortab til vandmiljøet, men der findes på nuværende tidspunkt ikke beregningsmetoder, der konkret kan vise sammenhængen mellem tilført fosfor til arealerne og tab af fosfor til vandmiljøet. Det er derfor nødvendigt at basere vurderingen af fosfortab fra projekter ud fra en generel risikovurdering. Det er derfor valgt at fastsætte beskyttelsesniveauet for fosfor i oplande, der afvander til Natura 2000 vandområder, som er overbelastet med fosfor, ud fra faktorer, som giver risiko for udvaskning af fosfor på længere sigt.

Som udgangspunkt ophobes tilført fosfor til landbrugsjorden. Men en fortsat nettotilførsel øger imidlertid risikoen for, at fosfor tilføres vandmiljøet, da jordens evne til at tilbageholde fosfor falder som følge af akkumuleringen med fosfor. Risikoen for tilførsel af fosfor til vandmiljøet er således bestemt af fosforpuljen i jorden. Også jordtype og dræningsforhold har betydning for, om fosfor tilføres vandmiljøet. Det fastlagte beskyttelsesniveau for fosforoverskud er derfor fastlagt ud fra fosfortal (der er en indikator for fosforpuljens størrelse), jordtype og dræningsforhold.

Det generelle harmonikrav sætter et loft for, hvor stort dyretrykket må være, og dermed til en vis grad for hvor meget fosfor, der tilføres pr. arealenhed. Beskyttelsesniveauet for fosfor skærper harmonikravet i områder, hvor der er større risiko for at fosfor tilføres vandmiljøet. Det fastlagte beskyttelsesniveau for fosfor fastlægger ikke rammer for eksempelvis overfladeafstrømning af fosfor. Kommunen må derfor på baggrund af en konkret vurdering af den enkelte ansøgning afgøre, om der er faktorer, der medfører risiko for en væsentlig påvirkning af vandområder gennem fosfortilførsel.

Som før nævnt afvander ca. 85 pct. af det danske landareal til Natura 2000-områder. Heraf er de mest sårbare identificeret som "Natura 2000-områder, der er overbelastet med fosfor.", og som dermed er omfattet af beskyttelsesniveauet for fosfor.

#### **Hvordan kan kommunen bruge ovenstående ved sin miljøvurdering?**

Overholdelse af beskyttelsesniveauet betyder normalt, at projektets påvirkning ligger under habitatdirektivets væsentlighedskriterium.

Under forudsætning af, at det samlede dyrehold i et område ikke stiger, vil der gennem godkendelser efter husdyrgodkendelsesloven ske en gradvis reduktion af det samlede tab af kvælstof og fosfor. Selv om der sker en forøgelse af næringsstoffabet fra det enkelte husdyrbrug (det enkelte projekt), så vil der alligevel ske en forbedring for natur og miljø.

Beskyttelsesniveauerne fastsætter væsentlighedskriterier for det enkelte projekt men også for kumulation med andre projekter, hvorved overholdelse af beskyttelsesniveauerne som udgangspunkt betyder, at påvirkningen af Natura 2000-områder ligger under væsentlighedskriteriet i habitatbekendtgørelsens § 7, stk. 1.

Når kommunen skal foretage sin vurdering i den konkrete sag mener Miljøstyrelsen, at det ikke er hensigtsmæssigt, at kommunen vurderer påvirkningen af Natura 2000-områder alene ud fra merbelastningen fra det enkelte projekt. Miljøstyrelsen anbefaler, at kommunen også tager strukturudviklingen med som en faktor i vurderingen, idet strukturudviklingen har betydning for, om det pågældende projekt reelt vil betyde en forværring eller en forbedring for miljøet. Kommunen kan desuden vurdere påvirkningens væsentlighed ud fra hvor stor næringsstofførslen fra projektet vil blive i forhold til den samlede næringsstofførsel til recipienten.

Fremskrivningerne af husdyrproduktionen og de antagelser, der herved er gjort, betyder naturligvis ikke, at det vil være udviklingen i alle områder af landet. Der kan være situationer, hvor etableringer og udvidelser overstiger udfasning af øvrige produktioner. Kommunerne må derfor inddrage strukturudviklingen i de givne områder ved behandlingen af de enkelte sager.

### **Niveau for vilkårsstillelse**

Vilkår i en miljøgodkendelse skal udformes i overensstemmelse med det forvaltningsretlige princip om klarhed og bestemthed. Det bør derfor tilstræbes at fastsætte vilkår, der er så præcise, entydige og robuste som muligt, således at den forventede miljøeffekt bliver opnået i praksis, og at en manglende efterlevelse af vilkårene forholdsvis let kan påvises ved kommunens tilsyn.

Ved fastsættelse af vilkår med henblik på overholdelse af beskyttelsesniveauet for nitrat til overfladevand og fosforoverskud skal vilkårene fastsættes samlet for hele bedriften, fordi de ellers ville være for vanskelige at kontrollere. Kontrollen af vilkårene kan ske ved hjælp af de gødningsregnskaber, som landmændene indleverer til Plantedirektoratet en gang om året. Gødningsregnskaberne opgøres på bedriftsniveau.

Fastsættelsen af vilkår med henblik på overholdelse af beskyttelsesniveauerne for nitrat og fosfor foretages i praksis ved at beregne et vægtet gennemsnit af beskyttelsesniveauerne på bedriftens forskellige delområder. Hvis f.eks. en ansøger har et udbringningsareal på 100 ha og et generelt harmonikrav efter husdyrgødningsbekendtgørelsens regler på 1,4 DE/ha, vil der være skærpet harmonikrav på 1,05 DE/ha, hvis de 50 ha ligger i nitratklasse 3. Der vil således skulle stilles krav om, at der højst må udbringes husdyrgødning fra 1,05 DE/ha/år på bedriftens harmoniarealer. Ansøger kan dog vælge mellem tre forskellige virkemidler, der begrænser kvælstofudvaskningen (efterafgrøder, ændret standardsædskifte og reduceret kvælstofnorm) og derved få mulighed for alligevel at udbringe husdyrgødning til den generelle harmonigrænse. Hvis ansøger bruger virkemidlerne, skal der fastsættes vilkår herfor. Disse vilkår stilles også på bedriftsniveau, idet kontrollen sker ved hjælp af gødningsregnskabet. For fastsættelsen af vilkår for fosforoverskud gælder tilsvarende, at der beregnes et vægtet gennemsnit af beskyttelsesniveauerne på bedriftens forskellige delområder, og at vilkår stilles på bedriftsniveau, fordi de ellers ville være for vanskelige at kontrollere.